

ՀԱՍՏԱՏԱԿԱՆ ԵՎ ԺԽՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅԱՆՆԵՐԻ ՎԵՐԻՄԱՍՏԱՎՈՐՈՒՄԸ ԴԱՍՏԱԿԱՆ ԳՐԱԲԱՐՈՒՄ

Վերինաստավորումը (ռուս. транспозиция, переосмысление) լեզվաոճական այն երևույթն է, երբ լեզվի կառուցվածքային միավորները կիրառվում են իրենց համար անսովոր, հաճախ հակադիր քերականական նշանակությամբ՝ արդյունքում ձևոք քերելով ոճական զգալի արտահայտչականություն:¹ Վերինաստավորման ժամանակ առաջին հերթին գործ ենք ունենում միմյանց հետ իմաստային կամ շարույթային որոշակի հարացույց կազմող լեզվական ձևերի հետ, որոնք ոճական որոշակի համատեքստում կարող են գործածվել մեկը մյուսի փոխարեն: Այդպիսի հարացույց են կազմում, մասնավորապես, հաստատական և ժխտական նախադասությունները: Թեև հաստատական նախադասություններն առաջին հերթին կիրառվում են որևէ իրողություն կամ երևույթ հաստատելու, իսկ ժխտական նախադասությունները՝ դրանք բացասելու նպատակով, սակայն առանձին դեպքերում, մասնավորապես ոճական նպատակներով հաստատական իմաստ կարելի է արտահայտել ժխտական շարահյուսական կառույցների օգնությամբ և ընդհակառակը: Դասական գրաբարում նման ուշագրավ լեզվական իրողությունների հաճախակի ենք հանդիպում:

Ժխտական նախադասությունների միջոցով գրաբարում հաստատական նրբինաստ արտահայտվում է մի քանի եղանակով: Համեմատաբար պարզ կառուցվածք ունեն այն վերինաստավորվող նախադասությունները, որոնց կազմում ժխտական բայի կամ մասնիկի հետ համաժամանակ հանդես են գալիս քերականական այնպիսի միավորներ, որոնք հակադրվում են ժխտական բայաձևով ստորոգյալի քերականական իմաստին՝ նրան բովանդակային պլանում հաստատական երանգ վերագրելով: Այսպես, *Յիսուս՝ ասէ ցնա. զի՞ ասես զիս բարի. չիք որ բարի՝ բայց մի Աստուած Հայր /Ղուկ., ԺԸ, 19/*: Ընդգծված նախադասությունում *չիք որ բարի* նախադասության ժխտական բովանդակությանը հակադիր իմաստ է հաղորդում *բայց* նախադասությունը, որը, ի տարբերություն համանուն և ներհակական իմաստ արտահայտող *բայց* համադասական շաղկապի, այս համատեքստում կիրառվել է *բացի* կապական ձևինաստով՝ բովանդակային պլանում հաստատական բնույթ հաղորդելով այս լեզվական կառույցին. *Յիսուս՝ ասէ ցնա. զի՞ ասես զիս բարի. միայն մի Աստուած Հայր է բարի*: Ինչպես տեսնում ենք, փոխակերպման արդյունքում ժխտական ստորոգյալին ու *բայց* կապական բառին փոխարինման են գալիս դրական համապատասխան բայաձևն ու *միայն* սահմանափակման իմաստ արտահայտող եղանակավորող բառը: Բերենք այսպիսի կադապարների մի քանի օրինակ. *Եւ ասէ ցնոսա Յիսուս. ոչ է մարգարէ անարգ, բայց եթէ ի գաւառի իւրում, եւ յազգատոհմի, եւ ի տան իւրում /Մարկ., 2, 4/*: *Եւ ոչ ինչ գոյր ի տապանակին, բայց երկու տախտակքն քարեղէնք /Բ Թագ., 2, 9/*: Հետաքրքիր է, որ գրաբարում հանդիպում են նաև այնպիսի ժխտական նախադասություններ, որտեղ *բայց* կապն ու *միայն* եղանակավորիչը հանդես են գալիս համատեղ. *Եւ տեսեալ թզենի մի ի վերայ ճանապարհին, եկն ի նա, եւ ոչինչ եգիտ ի նմա՝ բայց միայն տերեւ /Մարկ., ԺԱ, 13/*: *Եւ ստեալ ի տուն՝ ոչ գոր եթող մտանել բայց միայն զՊետրոս եւ զՅակովբոս եւ զՅովհաննէս /Ղուկ., 2, 51/*: Ամբարձին զաչս իւրեանց եւ ոչ գոր տեսին՝ բայց միայն զՅիսուս /Մատթ., ԺԷ, 8/: Այս և նման դեպքերում վերինաստավորված դրական կառուցվածքներում այլևս լրացուցիչ եղանակավորող բառ չի ավելանում, պարզապես վերանում են *բայց* կապական բառն ու ժխտական մասնիկը /*միայն տերեւ եգիտ ի նմա /*:

Ուշագրավ է, որ երբեմն հիշատակված կառույցի փոխարեն գործածվում է *անցյալ դերբայ+ոչ+բայց* քերականական կադապարը՝ մասնավորապես ծավալուն դերբայական դարձվածի կազմում. *Եւ էի ես ի մեծի հինգշաբաթօցն ի գատկի աղուհացիցն ի հսկման, հաղորդեալ ի ժամ երեկոյին պաշտաման՝ սրբոյ եւ մեղսաքաւիչ*

¹ Թ. Շ ա հ վ եր դ յ ա ն, Պարզ նախադասության կազմության ոճական վերինաստավորումը գրաբարում, «Լեզու և լեզվաբանություն», Եր., 2005, 1, էջ 28:

խորհրդոյ կենարարին, ճաշակեալ այլ բնաւ աւելի ինչ ոչ՝ բայց հաց եւ ջուր եւ աղ, ըստ կանոնելոյ մեծի /Փարս.,28/։ Պարզ է, որ փոխակերպման արդյունքում այստեղ գործ ենք ունենալու նույնպէս դերբայական դարձվածի հետ՝ առանց ժխտական մասնիկի ու բայց կապի, սակայն միայն եղանակավորիչի պարտադիր ներկայութեամբ՝ Եւ էի ես ի մեծի հինգշաբաթօցն ի գատկի աղուհացիցն ի հսկման, հաղորդեալ ի ժամ երեկոյին պաշտաման՝ սրբոյ եւ մեղսաքաւիչ խորհրդոյ կենարարին, ճաշակեալ միայն հաց եւ ջուր եւ աղ, ըստ կանոնելոյ մեծի։

Երբեմն բայց կապական բառի փոխարեն միևնույն լեզվաոճական գործառույթով գործածվում է վերջինիս բաց շարահյուսական համանիշը. այսպէս՝ *Եւ մատուցեալ բազում աղօթիւք խնդրուածոց հայցէր ի Տէր Աստուած Իսրայէլի՝ եւ ասէր. Տէր իմ եւ թագաւոր մեր, դու միայն օգնեա՛ ինձ միայնումս. որ ոչ ունիմ ինձ օգնական բաց ի քէն /Եսթեր, ԺԳ,3/։ Եւ սա ասէ, որպէս ասացերդ եղիցի. զի գիտասցես եթէ չիք այլ որ ի բաց ի տեսանէ աստուծոյ մերմէ /Ելք, Ը,10/։ Եւ ոչ էր քաղաք գոր ոչ մատնեաց տէր որդւոցն Իսրայէլի, բաց ի խեւացոցն որ բնակեալ էր ի գաբաւուն. զամենեւին առ պատերազմաւ /Յեսու, ԺԱ,19/։ Վերջին դեպքերում արտահայտման պլանի բովանդակային վերիմաստավորման ժամանակ այստեղ իրականացվում են նույն լեզվական ձևավորությունները, ինչ որ բայց կապի կիրառության պարագայում։*

Բացառման քերականական իմաստ արտահայտող մյուս կապական միավորները նույնպէս ունակ են նմանատիպ ոճական-շարահյուսական վերիմաստավորման գործառույթի նախապայման հանդիսանալու անշուշտ, նախադասության ստորոգելիական գլխավոր անդամի ժխտական կառուցվածքի պարագայում։ Այսպէս՝ *Եւ նոքա են որ առնեն զհանդերձս արանց, եւ նոքօք զարդարին եւ փառաւորի մարդիկ. եւ ոչ է հնար առանց նոցա լինել մարդկան /Եզր., Գ,17/ կառույցում ընդօգնված ժխտական նախադասության իմաստը նույնպէս բովանդակային պլանում հակադիր նշանակություն է ստանում առանց բացառման կապի գործառույթի արդյունքում Միայն նոքօք է հնար լինել մարդկան։ Ահա նման այլ օրինակներ. Եւ ասէ Փարաւուն ցՅովսէփ. ահաւսիկ ես Փարաւուն. առանց քո ոչ որ համբարձէ զձեռս իր եւ զոտս իր ի վերայ ամենայն երկրիս Եգիպտացոց /Մն., ԽԱ,44/։ Վկայ սուտ՝ առանց պատժի ոչ լիցի /Առակ., ԺԹ,5/։ Ոչ է հնար մեզ առանց ձեր, եւ ոչ գաւակի մերում՝ երբէք պատահել փրկութեան եւ կեալ /Փարս.,58/։ Բայց առանց հաւատոց՝ անհնար է հաճոյ լինել /Եբր., ԺԱ,6/։*

Ուշագրավ են նաև այն շարահյուսական կառույցները, որտեղ առանց կապական միավոր պարունակող ժխտական նախադասության հետ միաժամանակ իմաստային կրկնության գործառույթով օգտագործվում է այդ քերականական կաղապարի վերիմաստավորված տարբերակը՝ համապատասխան հաստատական նախադասությունը, որի առկայությունն ավելի ակնառու է դարձնում նախադասության բովանդակությունը. Եւ այնպիսի առակօք խօսէր ընդ նոսա զբանն, որպէս կարօղ լինէին լսել. եւ առանց առակի ոչինչ խօսէր ընդ նոսա /Մարկ., Գ,33/։ Ամենայն ինչ նովաւ եղել. եւ առանց նորա եղել եւ ոչինչ՝ որ ինչ եղելն /Յովհ., Ա,3/։ Չայս ամենայն խօսեցաւ Յիսուս առակօք ընդ ժողովորդսն. եւ առանց առակի ոչինչ խօսէր ընդ նոսա /Մատթ., ԺԳ,34/։

Համեմատաբար պարզ վերիմաստավորված շարահյուսական կառույցներից է նաև նվազասույթը /ռուս. литота՝ լեզվաոճական այն արտահայտչամիջոցը, որն այս կամ այն հատկանիշի ձևական ժխտման միջոցով հաստատագրում է հակիմաստ հատկանիշի առկայությունը (ոչ զեղեցիկ – տգեղ, ոչ վատ – լավ)։ Այս շարահյուսական հնարն անհրաժեշտ է տարբերակել նվազաբանությունից. վերջինս բառային պատկերավորման միջոց է, չափազանցության հակառակ երևույթը, երբ բառային միջոցների օգնությամբ թուլացվում, նվազեցված է ներկայացվում առարկայի այս կամ այն հատկանիշը։ Ի տարբերություն նվազաբանության՝ նվազասույթն ունի միանգամայն որոշակի շարահյուսական կառուցվածք՝ ժխտական մասնիկ + հատկանիշ արտահայտող բառ, այդ պատճառով այն պատկանում է շարահյուսական արտահայտչամիջոցների թվին։² Գրաբարում այս վերիմաստավորման եղանակը հաճախակի է կիրառվել. այսպէս՝ *Ոչ է բարոք լուրն գոր ես լսեմ /Ա Թագ., Բ,24/։ Չէ բարի բանդ գոր արարեր /Ա*

² Նվազասույթի մասին ավելի մանրամասն տե՛ս М. Кузнец, Ю. Скребнев, *Стилистика английского языка.* - Ленинград, 1960:

*Թագ., ԻԶ, 16/ Ոչ է ծառայ մեծ քան գտեր իւր /Յովհ., ԺԳ, 16/ Անառակ է գինի՝ եւ թշնամանօղ արբեցութիւն. եւ ամենայն որ խառնակի ընդ նոսա՝ չէ իմաստուն /Առակք, Ի, 1/ Բովանդակային պլանում մեջբերված նվագասությունները վերածվում են միանգամայն հաստատական նախադասությունների, որտեղ ժխտական մասնիկը կորչում է, իսկ հատկանիշ արտահայտող բառի փոխարեն հանդես է գալիս նրա հակառակը. *Չար է յորն գոր ես յսեմ, Փոքր է ծառայ քան գտեր իւր*: Չնայած երկու տարբերակների բովանդակային հարթությունների նույնականությանը՝ նվագասությունն ավելի արտահայտիչ ու պատկերավոր են հաղորդում հեղինակի միտքը, քան նրանց վերիմաստավորված կառույցները: Հետաքրքիր է, որ գրաբարում ոճական կրկնության նպատակով այս տարբերակները երբեմն հանդես են գալիս համատեղ՝ միևնույն նախադասության կազմում. *Գործակից է առն իւրում ամենայն բարեաց կենաց՝ եւ ոչ չարեաց /Առակք, ԼԱ, 12/ Առեալ զկրակարանն՝ վարեցին ի ջուրսն զկրակսն, որպէս ի գիրկս եղբօր, ըստ ասեղոյ սուտ վարդապետացն Պարսից. գոր ըմբռնեալ ջրոցն թշնամաբար եւ ոչ եղբայրաբար՝ ծախեցին /Փարսյ., 63/:**

Հաստատական լեզվաոճական նրբիմաստ արտահայտելու համար գրաբարում լայնորեն կիրառվել են ժխտական բաղադրիչներով բարդ ստորադասական նախադասություններ, որտեղ կրկնակի ժխտման արդյունքում ուրվագծվում է ողջ բարդ նախադասության դրական բովանդակությունը: Այսպես՝ *Բայց այս ազգ ոչ ելանէ, եթ ոչ՝ աղօթիք եւ պահովք /Մատթ., ԺԷ, 20/*: Արտահայտման պլանում գործ ունենք մի բարդ ստորադասական կառույցի հետ, որտեղ երկրորդական նախադասության մեջ նշվում է այն պայմանը, որի իրագործման դեպքում հնարավոր է դառնում գլխավոր նախադասությունում նկարագրվող գործողության իրականացումը: Դժվար չէ նկատել, որ սուկ ձևական տեսանկյունից է այս բարդ քերականական ամբողջությունը ժխտական տեսք ստացել, իսկ բովանդակային պլանում այն միանգամայն հաստատական պարզ նախադասություն է՝ *Բայց այս ազգ միայն աղօթիք եւ պահովք ելանէ*: Թեև շարահյուսական համանիշներ հանդիսացող այս երկու նախադասությունները արտահայտում են միևնույն բովանդակությունը, սակայն լեզվաոճական արտահայտչականության, հաղորդակցման գործընթացում ներագդելու ունակության դիտանկյունից նրանք զգալիորեն տարբերվում են միմյանցից. առաջին կառույցը երկրորդի համեմատությամբ ավելի արտահայտիչ ու ազդեցիկ է՝ շնորհիվ նրանում առկա ժխտական նախադասությունների կիրառության, որոնց իմաստը բովանդակային պլանում կարելի է արտահայտել *միայն* սահմանափակման եղանակավորիչ պարունակող պարզ նախադասությամբ: Ահա նմանատիպ կառույցի այլ օրինակ. *Ոչ որ գիտէ զՀայր՝ եթ ոչ Որդի, որպէս եւ զՈրդի ոչ որ գիտէ՝ եթ ոչ Հայր /Ազաթ., 424/*: Ավելի բարդ շարահյուսական կառույցներում ժխտական կառուցվածքի բարդ ստորադասական նախադասությանը բովանդակության պլանում նույնպես համապատասխանում է բարդ ստորադասական, բայց արդեն դրական կաղապարավորում ունեցող նախադասության. *Եթ ոչ՝ գայ առ իս, եւ ոչ ատեայ զհայր իւր եւ զմայր, եւ զկին եւ գորդիս, եւ զեղբարս եւ զքորս, նա՝ եւ զանձն եւս իւր, ոչ կարէ իմ աշակերտ լինել /Ղուկ., ԺԳ, 26/*: Սրան իմաստային առումով շարահյուսորեն համապատասխանում է *Եթ ոչ՝ գայ առ իս, եւ ատեայ զհայր իւր եւ զմայր, եւ զկին եւ գորդիս, եւ զեղբարս եւ զքորս, նա՝ եւ զանձն եւս իւր, կարէ իմ աշակերտ լինել* հաստատական նախադասությունը: Նման կերպ է վերիմաստավորվում նաև հետևյալ նախադասությունը. *Եւ նա՝ ասէ ցնոսա. ամէն ասեմ ձեզ. եթ ոչ որ է՝ որ եթող գտունս, կամ զճնօղս, կամ զեղբարս, կամ զկին, կամ գորդիս՝ վասն արքայութեան Աստուծոյ, եթ ոչ ամնուցու բազմապատիկի ժամանակի յայսմիկ /Ղուկ., ԺԸ, 29/*:

Այս շարահյուսական կառույցը կարող է հանդես գալ նաև փոքր-ինչ այլ տարբերակով՝ *եթ* -ի փոխարեն նույն քերականական իմաստն արտահայտող *թէ* շաղկապով. նման դեպքերում վերիմաստավորման գործընթացում փոխակերպումը էական փոփոխություններ չի կրում. *Քանզի ոչ որ պսակի ընդ ընկերաց իւրոց՝ թէ ոչ տանջի. այլ իւրաքանչիւր որ անձին իւրում զանձն գեղեղնան եւ գյալիտեանականսն /Փարսյ., 68/ Թէ ոչ քրտնեսցի մշակն ի տապ խորշակի ջերմոյն արեգակնակէզ լինելով՝ ոչ ըմբռնէ զարդիւնս շայնկանս ուրախութեան պտղոցն ծմերայնոյն հանգստեան /Ազաթ., 105/*:

Բացի կրկնակի ժխտման եղանակից՝ գրաբարի բարդ նախադասություններում առկա է մեկ այլ շարահյուսական կաղապար, որի օգնությամբ վերիմաստավոր-

վում է ողջ նախադասության արտահայտած իմաստը. այն հանդես է գալիս *ոչ/չէ/.., մինչեւ...* կադապարով: Այս դեպքում համադաս նախադասություններից մեկում ժխտավում է որևէ գործողության կամ հատկանիշի առկայությունը, այնինչ մյուս նախադասության մեջ մատնանշվում են հանգամանքներ, որոնց առկայության դեպքում նախորդ նախադասության բովանդակությունը զրկվում է ժխտական իմաստից: Այսպես. *Ոչ թողից գրեզ մինչեւ արարից զամենայն ինչ գոր խօսեցայ ընդ քեզ /Ծն., 42, 15/: Եւ է երբեք զի մին փախուցեալ երթայցէ անձնապար ուրեք զկեանս անձինն շահել, և միսն ցասմամբ բորբոքեալ՝ սրով զկնի ընթացեալ, ոչ դադարէ՝ մինչեւ յազեցուցանէ զցասումն /Եզն., 19/: Մեջբերված օրինակներից ակնհայտ է, որ առաջին նախադասության մեջ դրսևորվող ժխտական բովանդակությունը որոշակի պայմանների առկայության դեպքում կորցնում է իր շարահյուսական բացասման իմաստը: Շատ դեպքերում նման ժխտական կառույցի օգնությամբ, համեմատած հաստատական բնույթի նախադասության հետ, ավելի շեշտադրված է ներկայացվում երկրորդ նախադասության մեջ պարունակվող պայմանի, հանգամանքի, ցանկության իրականացման կարևորությունը. հմնտ՝ *Յորժամ արարից զամենայն ինչ գոր խօսեցայ ընդ քեզ՝ թողից գրեզ: Դադարէ յորժամ յազեցուցանէ զցասումն*: Ինչպես նկատում ենք, վերիմաստավորման արդյունքում բարդ հաստատական նախադասությունը փոխակերպվում է թեև նույնպես բարդ, սակայն այս անգամ արդեն պայմանի պարագա ստորադասական նախադասության: Հիմնականում ժամանակային իմաստ արտահայտող *յորժամ* շաղկապն այս իրավիճակներում առավելապես կատարում է պայմանական շաղկապի գործառնություն չկորցնելով իր ժամանակային իմաստային երանգները: Պայմանական շաղկապների առանձնահատկությունների քննարկման ժամանակ, խոսելով արդի հայերենում *յորժամ*-ին համանիշ *երբ* շաղկապի մասին՝ Գ.Գարեգինյանն իրավացիորեն նկատում է. «Այս շաղկապի օգտագործմամբ հաճախ ժամանակի նշանակությունը լրացուցիչ պայմանի երանգ է ստանում: Երբեմն այդ երանգն այնքան է ընդգծվում, որ ընկալվում է որպես հիմնական»:³ Բերենք դասական գրաբարում այս շարահյուսական կառույցի կիրառության ևս մի քանի օրինակ. *Ոչ վրիպէր բան սրբոյն, մինչեւ կատարէր ամենայն /Փարս., 77/: Նզովք են ի ձեզ Բարայէլ. ոչ կարիցէք կալ առաջի թշնամեաց ձերոց, մինչեւ բառնայցէք զնզովսն ի ձեզ /Յեսու., 13/: Եւ նա սսէ. ոչ կերայց մինչեւ խօսեցայց զբանս իմ /Ծն., 42, 33/:**

Գրաբարի քերականական համակարգում ուշագրավ դերակատարում ունի *մինչեւ /մինչ չեւ/* շաղկապական միավորը, որն ունի բարդ կառուցվածք և ձևականորեն իր մեջ ժխտական մասնիկ է պարունակում (*մինչ + չէ, մինչ + ոչ*): Այս հանգամանքի շնորհիվ *մինչեւ*-ը հաճախ է կիրառվում կրկնակի ժխտման արդյունքում դրական վերիմաստավորման ոճական գործառնության իրականացման նպատակով: Այսպես. *Ոչ են կամք իմ ի դոսս, մինչեւ խաարեալ իցեն արեզակն՝ եւ լոյս՝ եւ լուսին՝ եւ աստեղք, եւ դարձցին ամսք զկնի անձրեաց /Ժող., 38, 2/: Ոչ կոչեն զՏուրիա գորդի իմ, եւ ցուցանեն մնա զամենայն մինչեւ մեռեալ իցեն /Տովթիթ, 9, 1/: Դժվար չէ նկատել, որ այսպիսի շարահյուսական կառույցները նույնպես, արտահայտման պլանում իրենց մեջ կրկնակի ժխտական համադասական նախադասություններ պարունակելով հանդերձ, բովանդակային պլանում ներկայանում են որպես հաստատական բնույթի բարդ ստորադասական նախադասություններ:*

Մինչ այժմ հիմնականում դիտարկում էինք գրաբարի ժխտական նախադասությունների վերիմաստավորման դեպքերը, որոնց արդյունքում այդ շարահյուսական կառույցները հաստատական երանգ էին ստանում: Սակայն գոյություն ունի նաև հակառակ երևույթը՝ երբ հաստատական նախադասություններն են հիմք ծառայում ժխտական բովանդակային նրբիմաստներ արտահայտելու համար: Ինչպես իրավացիորեն նկատել է Ն. Պառնասյանը, երբ հեղինակը նկարագրում է անցյալում տեղի չունեցած, սակայն իր համար ցանկալի երևույթներ ու գործողություններ՝ դրական բայ - ստորոգյալի օգնությամբ կարող է ժխտական նախադասության իմաստ արտահայ-

³ Գ. Գ ա բ է գ ի ն յ ա ն, *Ժամանակակից հայոց լեզու. Բարդ նախադասություն, Եր., 1984, էջ 263:*

տել:⁴ Մասնավորապես, դասական գրարարում այդ նպատակով հաճախ կիրառվում է *երանի* զգացական եղանակավորիչը, որի օգնությամբ խոսելով անցյալի իրադարձությունների մասին՝ խոսողն անողորակիորեն մատնանշում է դրանց չիրականացված լինելու հանգամանքը: Այսպես. *Երանի թէ կարէի զանձն իմ վարժել /Յովբ, L, 24/*: Բովանդակային պլանում համարժեք է *Ոչ կարեցի զանձն իմ վարժել* նախադասությանը: Նմանատիպ այլ օրինակներ. *Երանի թէ քազավորէիք /Թուղթ առ Կորնթ., Դ, 8/*: *Երանի թէ մօտակտուր իսկ լինէին /Թուղթ առ Գաղ., Ե, 12/*:

Ինչպես տեսնում ենք, հաստատական և ժխտական նախադասությունների վերիմաստավորումները գրարարյան լեզվական զանձարանի հարստություններից են, որոնք ավելի ճոխ ու գրավիչ են դարձրել մեր հնամենի ոսկեդարիկ լեզուն:

ТРАНСПОЗИЦИЯ УТВЕРДИТЕЛЬНЫХ И ОТРИЦАТЕЛЬНЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЙ В ДРЕВНЕАРМЯНСКОМ ЯЗЫКЕ

___ *Резюме* ___

___ *Т. Шахвердян* ___

В статье рассматриваются особенности транспозиций утвердительных и отрицательных предложений в древнеармянском языке. Как известно, во время транспозиции языковой элемент используется в значении противоположного элемента своего парадигматического ряда, вследствие чего он приобретает дополнительную эмоциональность и экспрессивность. По сравнению с утвердительными предложениями отрицательные конструкции обладают более сильным лингвостилистическим эффектом. По этой причине для выражения утвердительных стилистических смыслов часто употребляются отрицательные предложения. В статье рассматриваются также основные типы транспозиций утвердительных и отрицательных предложений в древнеармянском языке.

⁴ Ն. Պ ա ն ն ա յ ա ն, *Շարահյուսական համանիշները ժամանակակից հայերենում*, Եր., 1970, էջ 82: